

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Widło

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie ze skargi S. C.

z udziałem Skarbu Państwa - Wojewody [...] i Z. Z.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem

Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 grudnia 2018 r.,

wydanego w sprawie z powództwa Z. Z. i S. C.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie [...]

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 lipca 2022 r.,

zażalenia skarżącego

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 29 marca 2022 r., sygn. akt I ACa [...] (I WSC [...]),

1) oddala zażalenie;

2) nie obciąża skarżącego obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej.

UZASADNIENIE

Skarżący S. C. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończanego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z 6 grudnia 2018 r., sygn. I ACa [...], ze względu na stwierdzenie decyzją Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z 15 września 2021 r. nieważności ze skutkiem *ex tunc* decyzji Ministra Infrastruktury z 10 kwietnia 2009 r., stanowiącej główną podstawę faktyczną orzeczenia wydanego przez Sąd Apelacyjny w [...]. W ocenie skarżącego okoliczność ta uzasadnia wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 k.p.c., ze względu na wykrycie faktów i środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Postanowieniem z 3 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę o wznowienie postępowania jako niedopuszczalną na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. Wskazał, że „wykrycie” faktów lub środków dowodowych, o którym stanowi art. 403 § 2 k.p.c., odnosi się do tego, co istniało już w poprzednim postępowaniu, a czego strona nie mogła wówczas przedstawić. Dla oceny prawidłowości orzeczenia decydujący jest stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, zaś okoliczności powstałe po tym momencie – jako przynależące do przyszłości – nie mają znaczenia procesowego. W ten sposób należy ocenić znaczenie procesowe decyzji Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z 15 września 2021 r. o stwierdzeniu nieważności decyzji Ministra Infrastruktury z 10 kwietnia 2009 r., która zapadła już po wydaniu wyroku przez Sąd Apelacyjny w [...] z 6 grudnia 2018 r.

Od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] z 3 grudnia 2021 r. skarżący S. C. wniósł skargę kasacyjną. Postanowieniem z 29 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił tę skargę. Wskazał, że zgodnie z art. 398¹ § 1 k.p.c., skarga kasacyjna przysługuje od wydanego od przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie. Zaskarżone postanowienie nie należy do żadnej z tych kategorii, co przesądza o niedopuszczalności skargi kasacyjnej.

Od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] z 29 marca 2022 r. skarżący wniósł zażalenie. Zarzucił w nim naruszenie: art. 398¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 406 k.p.c. w zw. z art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. oraz w zw. z art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji RP i w zw. z art. 77 ust. 2 Konstytucji RP; art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 78 Konstytucji RP; art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 78 Konstytucji RP; art. 45 ust. 1 i art. 78 w zw. art. 77 ust. 2 Konstytucji RP; a także art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. oraz w zw. z art. 387 § 2¹ k.p.c. Na tej podstawie powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie zażalenia i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Do oceny dopuszczalności środków zaskarżenia (tj. najpierw zażalenia do SN, a następnie – skargi kasacyjnej), wniesionych przez skarżącego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z 3 grudnia 2021 r. o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym ustawą z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1469). Kwestia ta wymaga zasygnalizowania, ponieważ stanowi pierwotne źródło wątpliwości związanych z zaskarżalnością postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w stanie prawnym obowiązującym po wejściu w życie ustawy z 4 lipca 2019 r. *De lege lata* postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania jest zaskarżalne zażaleniem do sądu drugiej instancji, jeżeli zostało wydane przez sąd pierwszej instancji (art. 394 § 1 k.p.c.). W okolicznościach sprawy postanowienie o odrzuceniu skargi zostało jednak wydane przez sąd drugiej instancji. W tym kontekście należy zauważyć, że we wcześniejszym stanie prawnym obowiązywał art. 394¹ § 2 k.p.c., który umożliwiał zaskarżanie zażaleniem do Sądu Najwyższego postanowień sądu drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie, z tym zastrzeżeniem, że przepis ten dotyczył spraw kasacyjnych. Ustawą nowelizującą z 4 lipca 2019 r. przepis ten został jednak uchylony, a ustawodawca – formułując katalog

postanowień sądu drugiej instancji zaskarżalnych zażaleniem kierowanym do innego składu tego sądu – nie przewidywał możliwości wniesienia tzw. zażalenia poziomego na inne postanowienie kończące postępowanie w sprawie, poza postanowieniem o odrzuceniu apelacji (por. art. 394² § 1 i § 1¹ k.p.c.).

Przedstawiona wyżej zmiana stanu prawnego podlegała już analizie Sądu Najwyższego w dwóch aspektach, które mają znaczenie dla oceny kwestii zaskarżalności postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. Po pierwsze, ugruntowany jest pogląd, że w obecnym stanie prawnym niedopuszczalne jest zażalenie do Sądu Najwyższego na takie postanowienie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 maja 2020 r., III CZ 13/20; z 27 maja 2020 r., V CZ 17/20; z 30 września 2020 r., I CZ 37/20; z 28 kwietnia 2021 r., IV CZ 78/20; z 26 maja 2021 r., I CZ 20/21; z 9 września 2021 r., III CZ 26/21). Po drugie, w uchwale z 7 października 2021 r., III CZP 53/20, Sąd Najwyższy zanegował dopuszczalność stosowania art. 394² § 1 k.p.c. *per analogiam* do postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania.

Argumentacja przywołana we wskazanej wyżej uchwale Sądu Najwyższego z 7 października 2021 r., III CZP 53/20, jest aktualna *mutatis mutandis* także przy ocenie, czy od postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania przysługuje skarga kasacyjna na podstawie stosowanego *per analogiam* art. 398¹ k.p.c. Nie bez znaczenia dla niniejszych rozważań jest także to, że zaskarżalność orzeczeń sądu drugiej instancji zapadających na tym etapie postępowania ma charakter wyjątkowy, a za koniecznością zachowania wyjątkowego charakteru przypadków zaskarżalności postanowień sądu drugiej instancji przemawiają względy systemowe i celowościowe wynikające z pozycji procesowej i ustrojowej sądu drugiej instancji oraz dążność do ochrony stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że system zaskarżania skargą kasacyjną orzeczeń wydawanych w postępowaniach uregulowanych w Kodeksie postępowania cywilnego ma charakter zamknięty. Brak wyraźnej regulacji dopuszczalności skargi kasacyjnej w odniesieniu do określonego postępowania

przesądza, że orzeczenia wydawane w tym postępowaniu nie podlegają zaskarżeniu skargą kasacyjną. Argumentacja skarżącego o konieczności traktowania postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania analogicznie jak postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu, jest chybiona. Ustawodawca w art. 398¹ § 1 k.p.c. wyraźnie wskazał orzeczenia sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, od których można wnieść skargę kasacyjną, bez możliwości ich rozszerzającej interpretacji. Jak wynika z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, regulacja art. 398¹ § 1 k.p.c. wyłącza dopuszczalność skargi kasacyjnej od innych niż enumeratywnie w niej wymienionych prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, chociażby kończyły one postępowanie w sprawie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 kwietnia 2021 r., I PSK 110/21; z 26 stycznia 2021 r., II USK 40/21; z 9 grudnia 2020 r., I NSZ 33/20; z 30 stycznia 2020 r., I PK 156/19; z 25 czerwca 2019 r., I CZ 41/19; z 8 lutego 2019 r., II CSK 391/18). Warunek, aby orzeczenie kończyło postępowanie w sprawie, dotyczy zatem wyłącznie prawomocnych wyroków sądu drugiej instancji oraz postanowień sądu drugiej instancji – ale tylko wydanych w przedmiocie odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania. Jak podkreśla się w orzecznictwie, przypadki te powinny być wykładane ściśle (postanowienia Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSZ 33/20; z 13 stycznia 2022 r., III CZ 12/22).

Wpisuje się to w ogólne założenie przyjęte w kodeksie postępowania cywilnego, że zaskarżalność postanowień sądu drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie nigdy nie miała charakteru pełnego, bez względu na ich wagę dla stron. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 7 października 2021 r., III CZP 53/20, *de lege lata* intencją ustawodawcy jest niezaskarżalność postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. Skarga o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia i służy wzruszeniu prawomocnych orzeczeń sądu pierwszej lub drugiej instancji, a także Sądu Najwyższego, z powołaniem się na enumeratywnie wskazane w ustawie podstawy. Skarga ta stanowi zatem odstępstwo od zasady stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, stanowiącej wartość podlegającą ochronie na poziomie konstytucyjnym i prawnomiędzynarodowym. Względ na stabilność obrotu sprzeciwia się

konstrukcji, w której podstawą zaskarżalności znaczącej grupy istotnych postanowień sądu drugiej instancji nie jest wyraźny przepis ustawy, lecz wnioskowanie w drodze *analogii legis*.

Należy także zwrócić uwagę, że art. 78 ust. 1 Konstytucji RP, ustanawiający prawo do zaskarżenia orzeczeń, odnosi się wyłącznie do orzeczeń sądu pierwszej instancji. Uprawnienia do zaskarżenia orzeczenia sądu drugiej instancji nie można wyprowadzić również z deklaracji dwuinstancyjnego modelu postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP). W powołanych wzorcach nie można zatem upatrywać nadrzędnych racji konstytucyjnych wymuszających wprowadzenie możliwości zakwestionowania w każdym przypadku postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 7 października 2021 r., III CZP 53/20).

Trzeba mieć na względzie również to, że skarga o wznowienie postępowania jest wnoszona już po prawomocnym rozpoznaniu sprawy, gdy silne argumenty celowościowe przemawiają za zapewnieniem stabilności prawomocnego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 listopada 2018 r., I CSK 679/17). W związku z tym aktualne pozostaje stanowisko Trybunału Konstytucyjnego wyrażone w wyroku z 12 stycznia 2010 r., SK 2/09 (OTK-A 2010, nr 1, poz. 1), zgodnie z którym możliwość wznowienia postępowania, podobnie jak uprawnienie do wniesienia skargi kasacyjnej, nie jest gwarantowana konstytucyjnie, a tym samym nie jest objęta wszystkimi gwarancjami, które wynikają z prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) i zasady dwuinstancyjności postępowania. Swoboda legislacyjna ustawodawcy jest w tym przypadku szersza, co dotyczy także sposobu ukształtowania zaskarżalności orzeczeń wydawanych w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi. Wyłączenie lub ograniczenie ich zaskarżalności sprzyja bowiem z istoty stabilności prawomocnego merytorycznego orzeczenia (*in dubio contra actionem*) (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 stycznia 2010 r., SK 2/09).

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzeczono jak w postanowieniu.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 102 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.

[as]